

LAUSUNTO

15.05.2012

Ympäristöministeriö
kirjaamo.ym@ymparisto.fi

- Asia Lausuntopyyntö ”Suomen merenhoitosuunnitelman valmisteluun kuuluva merenhoidon nykytilan arvio, hyvän tilan määrittäminen sekä ympäristötavoitteet ja indikaattorit”
- Lausunto Suomen Vesien Suojeluyhdistysten Liitto ry. (jäljempänä Liitto) toteaa, että merenhoitosuunnitelman ensimmäisen vaiheen kuulemisasiakirjojen johdannossa on kirjattu tiivistetysti tausta-asiakirjoja, jotka vaikuttavat merenhoitoon. Tämä osio on erittäin tarpeellinen, mutta tekstissä merenhoitosuunnitelman perusteet ja etenkin tarve jäävät taka-alalle. Lainsäädännöllisen velvoitteen (2008/56/EY) lisäksi suunnitelman pääasiallinen peruste olisi tuotava selkeästi ja ymmärrettävästi esille. Onko tavoitteena laatia kokonaisarvio merialueen nykyisestä tilasta ja tilatavoitteista sekä toimenpiteistä tavoitteiden saavuttamiseksi?

Osion 1.2 suunnitteluprosessien, yhteistyön sekä ohjelmien ja sopimusten osalta tulisi selkeämmin esittää, että ne ovat osa merenhoitoa. Nykyisessä luonnostekstissä mainitaan mm. seuraavaa ”...asiakirjoissa sovittujen toimien toteuttaminen on yksi keskeisistä meren hyvän tilan saavuttamista tukevista tavoitteista.” Sisältävätkö ohjelmat todellakin tavoitteita ja varsinainen merenhoitosuunnitelma lisäksi omat tavoitteensa? Koska merialueiden hoitoon liittyy monia asiakokonaisuuksia, olisi tarpeellista tiiviisti aukaista näiden kohtien merkitys merenhoidossa. Liitto toteaa yhteenvetona johdannosta, että tausta-asiakirjojen toteamisen lisäksi kussakin osiossa tai yhteisesti tulisi selventää, mikä on merenhoitosuunnitelman merkitys ja lisäarvo suhteessa aikaisempiin toimiin (osio 1).

Osiossa 2.1. tuodaan esille meren useat hyödyntämistavat. Tässä osiossa kappaleet käyttötarkoitusten yhteisvaikutuksesta sekä sosioekonomisesta analyysistä jäävät irralleen muusta asiayhteydestä. Tekstissä käsitellään arviointia lisäksi kahdessa eri kohdassa. Nämä ovat tärkeitä asiakohtia, mutta ne olisi linkitettävä kokonaisuuteen selkeämmin.

Osiossa 2.2. käsitellään meren käytöstä aiheutuvia haittoja ympäristölle. Osion yhteisessä osuudessa ravinnekuormituksen todetaan olevan liiallista huolimatta että vesienhoidon toimenpiteet ovat alentaneet kuormitusta. Rehevöitymisen syynä todetaan olevan sisäinen kuormitus. Kuitenkin rehevöitymishaitoissa käsitellään ainoastaan ulkoista kuormitusta. Suunnitelmaan olisi sisällytettävä myös sisäisen kuormituksen käsittely, etenkin koska viime vuosina merialueilla on toteutettu tutkimushankkeita sisäisen kuormituksen merkityksestä sekä toimenpiteistä sisäisen kuormituksen alentamiseksi.

Osion 2.2. tekstissä tulisi esittää ulkoinen kuormitus suhteutettuna rannikko- ja merialueiden ominaisuuksiin (tila, tilavuus, pinta-ala). Sen sijaan kohdassa ”ravinteiden lisääntyminen” esitetään valuma-alueiden pinta-alaan suhteutettu kuormitus sekä kuormitus päästölähteittäin. Lähestymistapa ei huomioi vastaanottavan vesistön ominaisuuksia ja kuormituksen vesistövaikutuksia.

Esimerkiksi Vuoksen, Kymijoen sekä Kokemäenjoen vesistöalueiden alaosan järvissä (Saimaa, Päijänne ja Näsijärvi) fosforipitoisuudet ovat alle 10 µg/l ja typpipitoisuudet noin 400-500 µg/l. Laatokan kautta purkautuva Vuoksi tuokin laimennusvettä Suomenlahteen. Kymijoen sekä erityisesti Kokemäenjoen alaosalla ravinnepitoisuudet kohoavat, joten kuormitusarvioita ja siten mahdollisia toimenpiteitä tulisi suunnata näille reittien alaosille. Tarkastelussa tulisi myös huomioida luontaisen taustahuuhtouman merkitys, joka myös vaihtelee vuosittain. Tarkastelussa olisi pystyttävä erottamaan ihmistoiminnasta aiheutuva paine sekä se kuormitusosuus, jota voidaan alentaa.

Edellä esitettyihin seikkoihin perustuen voidaan todeta, että osiossa 2.2. esitettyjen kuormituskuvien esittäminen vaatii tuekseen runsaasti taustatietoja. Osiota on siten täydennettävä kuormitusta vastaanottavan vesistön ominaisuuksilla. Tämä voitaisiin toteuttaa alueellisella tarkastelulla, johon sisältyisi jokien ainevirtaamien (kuormitus sekä taustahuuhtouma) käsitteleminen. Lisäksi kuormitukseen viittaavien termien käyttöä olisi yhtenäistettävä. Esimerkkinä kuvissa 5 ja 6 ei selvitetä onko kyseessä ihmistoiminnasta aiheutuva kuormitus vai kokonaisainevirtaama. Samassa kohdassa vertaillaan vuosien 2000-2006 sekä 2005-2010 kuormituksia ilman johtopäätöstä. Mikäli kuormituksen kehitystä arvioidaan vesistön tilan kannalta, aikajänne tulisi olla huomattavasti pidempi. Sisällyttämällä taustahuuhtouma tarkasteluun eli käsittelemällä ainevirtaamia vuosien välisen vaihtelun merkitystä pystyttäisiin arvioimaan. Tässäkin hyvänä työkaluna toimisivat jokien ainevirtaamat, joista on aikasarjoja. Kuormitusosuuksien vertailtavuutta ja ymmärrettävyyttä alentaa eri vuosijaksojen käyttäminen (2000-2006 / 2005-2010).

Ympäristöhaittoja tulisi tarkastella kokonaisuutena eikä pelkästään ulkoisen kuormituksen määriä ja osuuksia. Tarkasteluissa kokonaisarvion puutteellisuutta kuvaa mm. kohta ”orgaanisen aineen lisääntyminen”, jossa ongelmia todetaan olevan Suomenlahdella ja Saaristomerellä, mutta tämän jälkeen esitetään, että yli puolet Suomen jokien kuljettamasta orgaanisesta hiilestä päättyy Perämereen. Nämä asiakohdat eivät tue toisiaan vaan aiheuttavat epätietoisuutta. Osiossa 2.2 tai myöhemmin osiossa 3 tulisi esittää Itämeren luontaiset hydrologis-morfologiset ominaispiirteet. Itämeren pääallas vaikuttaa sekä Suomenlahden että Saaristomeren tilaan. Vastaavasti Pohjanlahdella ja Perämerellä pääaltaan vaikutusta ei ole. Aihetta on käsitelty osiossa 3.7., mutta tällöin vain ihmistoiminnan näkökulmasta.

On positiivista että vesienhoitosuunnitelmista puuttuva kalatalous sisältyy merenhoitosuunnitelmaan. Tekstiluonnosta tulisi tässäkin osiossa kuitenkin täsmentää syy-yhteyksien osalta. Tekstissä todetaan että pääaltaan silakkakanta on ylihyödynnetty; suomalaiset kalastavat kokonaissaaliista 16 %. Mitä tällä toteamuksella tarkoitetaan?

Haitallisten ja vaarallisten aineiden käsitteleminen suunnitelmassa on tarpeellista (2.2., 3.8., 3.9.). Tekstissä olisi huomioitava Vna:n 868/2010 mukainen aineiden ryhmittely ja käsitteleminen, koska ko. asetus sisältää myös EU-direktiivin mukaiset prioriteettiaineet. Esitettyssä muodossa HELCOM:n ja direktiivin mukainen arvio haitallisista ja vaarallisista aineista sekaantuvat.

Osio 3 meriympäristön tila on käsitelty valtioneuvoston asetuksen 980/2011 mukaisesti. Luonnoksessa todetaan, että nykytilan arvio perustuu vesienhoitosuunnitelmien tilaluokitteluihin, lintu- j luontodirektiivien arvioihin sekä HELCOM:n tila-arvioihin. Näin tuleekin olla, jotta päällekkäisyyttä ei tapahtuisi. Tekstiluonnoksessa käsitellään kuitenkin pääasiassa biologisia tekijöitä. Myöskään kemiallisia laatutekijöitä ja etenkin ravinnepitoisuuksia ei saa sivuuttaa, sillä niiden avulla voidaan arvioida mm. toimenpiteiden vaikutuksia (kts. osion 3.5.1. kommentit).

Osiossa 3.3. todetaan, ettei kokonaisarviota Suomen merialueiden tilasta kalastuksen ja kaupallisiin lajeihin kohdistun kalastuksen osalta ole saatavilla. Tavoitteena ovat kaupallisesti hyödynnettävät kalakannat ja niiden riittävä seuranta. Merenhoitosuunnitelmassa tulisi käsitellä pääaltaiden kalakantoja ja kalastusta erilaisella intensiteetillä kuin rannikkoalueiden tilannetta. Tässä olisi huomioitava myös taustalla olevat vesialueiden omistukset ja hallinto. Tietoa rannikkovesisien kalataloudesta on saatavilla mm. kalastusalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmista sekä tilastoinnista. Näin toimitaan myös sisävesillä.

Osiossa 3.5.1 todetaan että ihmisen aiheuttama rehevöityminen on merkittävää koko Suomen merialueella lukuun ottamatta Perämeren. Onko tälle perusteita, koska taustahuhtouman osuus on kuitenkin huomattava. Vastaavasti todetaan, että rannikkovesien pinta-alasta kuitenkin miltei puolet on hyvässä tilassa. Rehevöitymistä käsitellään ensisijaisesti biologisten laatutekijöillä ja ekologisella luokituksella. Nämä toki indikoivat yhteisvaikutuksia. Mikäli suunnitelmassa tullaan käsittelemään kuormitusvähennystavoitteita, rehevöitymistä olisi mitattava ja käsiteltävä myös ravinnepitoisuuksien avulla. Muutoin toimenpiteiden vaikutuksia ei pystytä arvioimaan. Osiossa 3.5.2. onkin ensimmäisenä esitetty ravinnepitoisuudet indikaattoreina. Yhteenvetona rehevöitymisosiosta voidaan todeta, että toimenpiteiden kohdentamiseksi myös vaikuttavat tekijät tulisi tunnistaa (vrt. kommentit osio 4).

Osioon 3 sisältyvä meriympäristön tilan määrittely sekä tavoitteiden toteutumisen seuranta edellyttävät mittavaa ja vaativaa laji- ja populaatiotason seurantaa. Tämä edellytys lienee ristiriidassa valtionhallinnon nykyisten tuottavuuteen liittyvien tavoitteiden kanssa. Pistekuormittajien velvoitetarkkailuja on mahdollista kehittää, mutta pääasiassa vain niiden vaikutusten arvioimiseksi. Toimijoiden vaikutusalueet ovat jo aiemmin rajautuneet rannikon läheisyyteen ja vaikutukset ovat koko ajan alenemassa. Siten perusteita lisävelvoitteille tuskin on. Seurannan mitoitus tulisi huomioida jo tässä vaiheessa suunnitteluprosessia.

Osiossa 4 toiminnallisissa tavoitteissa rehevyyden alentamiseksi esitetään ainoastaan ulkoisen kuormituksen alentamista. Tämä on ristiriidassa aiemmin mainittujen sisäisen kuormituksen sekä Itämeren päältäan vaikutusten huomioimisen kanssa. On huomattava, että vesienhoitosuunnitelmissa on esitetty toimialtoittain toimenpiteiden toteutusmahdollisuuksia. Suunnitelmissa ei ole käsitelty eikä otettu kantaa vähentämistarpeille. Lisäksi vesienhoitosuunnitelmissa ei ole arvioitu toimenpiteiden vaikutuksia vaan esitetty vesistöjen tilatavoitteita. Toivottavasti suunnittelun seuraavassa vaiheessa voidaan arvioida jo kustannusvaikutuksia.

Osiossa 4 todetaan että yhdyskuntien jätevesien puhdistusta parannetaan edelleen erityisesti typen poistoa tehostamalla. Tässä Suomen Vesienpuhdistusliiton Liitto toteaa että yhdyskuntien jätevedenpuhdistamoilta (asukasvastineluku yli 10 000) on Suomessa Merenkurkun eteläpuolisilla rannikkoalueilla vaadittu tehokkaan orgaanisen aineen ja fosforinpoiston lisäksi normina 70 %:n tehostettu typenpoistoteho, koska kuormituksen suoraan vastaanottavan Itämeren alueella typpi on fosforin ohella minimiravinne. Sen sijaan sisämaan puhdistamoilla tehostetun typenpoiston tarve on arvioitu tapauskohtaisesti. Ravinteiden ja orgaanisen aineksen poistovaatimukset yhdyskuntajätevesistä on määrätty puhdistamokohtaisesti ympäristöluvista eli on käytetty tapauskohtaista harkintaa. Em. linjauksien todettiin EY-tuomioistuinkäsittelyssä olevan myös yhdyskuntajätevesidirektiivin mukaisia (EY-tuomioistuimen tuomio 6.10.2009). Huolimatta että ympäristöhallinto on nimennyt koko Suomen typpiherkäksi alueeksi, tutkimukset ovat kiistatta osoittaneet, että fosfori on sisävesissä rehevyyden määräävä pääraavinne. Myös Itämeren rehevyys määräytyy pitkälti fosforin mukaan. Onhan jo havaittu Pietarin tehostuneen fosforinpoiston vaikutukset Suomenlahdella. Siten merenhoitosuunnitelmassakin on huomioitava typenpoistovaatimusten luonnontieteelliset perusteet.

Haja-asutuksen osalta toimenpiteissä on huomioitava, että haitalliset vaikutukset ovat havaittavissa kuormituksen luonteen takia pienemmissä vesistöissä. Kuten suunnitelmatekstissä todetaan, viemärintiä laajennetaan nykyisten alueiden ulkopuolelle. Tulevissa toimenpide-esityksissä on huomioitava mm. valtakunnallinen viemärintiöohjelma.

Yhteenvedona Liitto toteaa, että merenhoitosuunnitelman laatiminen on tarpeellista, mutta sen tavoitteet tulisi saada paremmin esille. Suunnitteluun tulisi sisällyttää merialueiden tilan ja siihen vaikuttavien tekijöiden kokonaistarkastelut sekä jatkossa toimenpiteiden kustannusvaikutukset. Toimenpiteet tulee suunnata kohteisiin, joissa saavutetaan myös vaikutuksia vesistöissä. Seuranta on mitoitettava myös resurssien mukaiseksi.

Lopuksi Liitto tuo tiedoksi huolensa merenhoitosuunnitelman osallistamisesta. Laajojen aineistojen kuulemisessa kuukauden kuulemisaika on aivan liian lyhyt.

Suomen Vesienpuhdistusliiton Liitto ry:n puolesta

Jukka Koski-Vähälä

Toiminnanjohtaja, MMT

GSM: 0500-848171, E-mail: jukka.koski-vahala@skvsvy.fi